

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

**РЕДАКЦІЯ
І АДМІНІСТРАЦІЯ:**
Львів, Ринок 10. II. пов.
Конто почт. шл. 143.322.
Адреса для телеграм:
„Діло“ Львів.
Гол. Редактор приймає
від 11—12 год. передполд.
Реклама не влітається.

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячно в країну 450 зл.
ЗА ГРАНИЦЕЮ:
В Америці 1 дол., Франції,
Голландії, Бельгії 20 фр., Німеччині 750
м., Швейцарії 5 шв. фр.,
Чехословаччині 20 ч. к. Румунії 150 лей, Болгарії 750
зл., Австрії 750 зл. Замовляється 1 год.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.
ЦІНА
ОДНОГО ПРИМІРНИКА
20 сот.

Ол. Саліковський

Ненавірно в неділю 22. листопада в годині 6:30 вечора помер у Варшаві на удар серця на 58 р. життя наш варшавський кореспондент, відомий український журналіст і громадський діяч Ол. Саліковський.

Покійний почав свою кар'єру як співзасновник губерньського правління (ради при губернаторі) в Кам'янці повітській. Ідучи ним шляхом, міг би він досягнути дуже високих шалів урядничої кар'єри, однак швидко проміняв її на кар'єру журналіста. Ще будучи губерньським радником, редагував Саліковський місцеві „Губерніяльні Відомості“, з яких зробив живу громадську газету. Покинувши адміністративну службу, був підлеглим редактором більших ліберальних російських щоденників на Україні, між инш. „Приазовського Краю“ (в Ростові), „Кієвських Огників“ (у Києві), а після співредактором журналу „Українська Життя“ у Москві. З вибухом великої революції Покійний переноситься до Києва, де бере живу участь у відновленні українського життя. За Центральної Ради аж до приходу Німців займав відповідальну посаду губерньського комісара Київщини, а в початках Гетьманщини висувано його при переговорах із Німцями на міністра внутрішніх справ. Після львівського перевороту гетьманський уряд делегував був пош. О. Саліковського як свого посла до Галичини, однак вибух повстання перервав здійснення цієї постанова.

За директорії Покійний редагує велику українську газету „Трибуна“, а пізніше, за большевицької редакції один час „Літ. Наук. Вістник“. Після походу на Київ 1920 р. входить у склад нового уряду УНР, як міністр внутрішніх справ і зіставляється на цьому становищі аж до ліквідації українського уряду УНР. Після редакції велику газету „Українська Трибуна“ у Варшаві (1921—22 рр.), журнал „Трибуна України“ (1923 р.), а вкінці стає варшавським кореспондентом „Діла“ (Senex).

Перу Покійного належать кілька брошур, між ин. огляд новішого українського відродження, а також велика „Дитяча Енциклопедія“, яку друкує Український Громадський фонд у Празі.

О. Саліковський був журналістом великого розміру, писав незвичайно живо й ядроно, приковуючи й захоплюючи читача. Також сила переконливої доказовості його писань була незвичайно велика. Покійний — це вразливий громадський діяч, чесний і всевідданий справі. Він — як то кажуть, — „горіла“, беручися за справу. Був переконаним, твердим, непохитим, — так сказатиб — релігійно настроєним демократом і лібералом. Глядячи в часі найбільшого підірвання демократичних принципів, він аж на мить не трапив своєї віри. Був ідеалістом, а разом з тим людяно холодного, критичного погляду.

Проекти на мале Льокарно.

Намічена конференція Малої Антанти.

По великих державах приходять черга на менші, щоб подумати над новими шляхами політики після створення льокарнських договорів. Велика Антанта надихнула по собі вже тільки назву, яку так гордо перебрала „Мала Антанта“. Інтереси союзних держав почали у помірних конфліктах щораз більше стиратися і бодай ця форма позидилася у загальній програмі Ліги Націй. Держави, що називають себе Малою Антантою, йдучи слідом своїх старших опікунів пригадують вряду-гози Лізі Націй, що інтереси, яких вони боронять жуть також на своє Льокарно.

У перших днях грудня був намічений візд міністра закор. справ Малої Антанти, а метою нарадяться щодо спільної політичної програми в новій міжнародній ситуації. Цю конференцію в останній момент відложили на пізніше. Не вистачиває готовий вислід чехословацьких виборів і певна назва на підписаний льокарнський договір. Іє питання, яке висували на перший пункт денного порядку: відношення до СРСР, ні трохи не розвинулось від остатніх міжнародних подій. Його можна би знову полатати наскрізь формально, зничайними дипломатичними заявами, але воно могло би й розгорітись до меж принципальної, основної дискусії. Англія стоїть на цьому становищі, що остання конференція представників Малої Антанти торкнулась цієї живучої справи дуже поверховно. Чехословаччина та Югославія вважають, що прийшов найкращий час зайнятись реальним відношенням до СРСР.

На перепоні розв'язки цієї справи стоїть Румунія з Бессарабією як коство неготи з великим сусідом. Англія хотіла би причинитись до підписання спільного гарантійного договору, т. зв. східного і балканського, аналогічного до льокарнського. Щойно після такого порозуміння між чехословацьким, румунським і югославянським урядами, вони можуть починати переговори з представниками СРСР. Слідуючим етапом цих переговорів мало би бути приєднання уряду СРСР до ідеї східно-європейського гарантійного пакту. Якшо три малі держави не мали би дійти до порозуміння або їх договір не давав досить сильної підстави до спільних переговорів з СРСР, тоді кожна з них

мусіла би почати такі переговори окрема.

У зв'язку з дипломатичними планами Англії і зазначених держав стоїть також господарське зближення між державами, що повстали по розпаді Австрії. Економічні потреби вже давно налагають напрям політичним програмам. Тільки заплідні розвази економічних питань можна приєднати до справи пакту Мадридщини. Англія, яка має на увазі в першу чергу нормалізацію економічних відносин на Сході Європи, хотіла би відограти в них бажаю та корисну для себе роль посередника. Одночасно треба мати на увазі, що держави Малої Антанти на перший план висувують справу своїх кордонів. Саме тепер, останнього тижня радилі у Бухарешті військові м'єці: чехословацька, польська, югославянська та румунська. Ці м'єці вели розмови на тему контакту між генеральними штабами дотичних держав, спільної стратегії, введення одноцільної зброї і взаємної допомоги в постачанні амуніції. Розглядали також терен можливих воєнних операцій і розмовляли про різні військові тайни.

Не треба кращого прикладу на те, в яких двох суперечних напрямках може йти праця порозуміння щодо майбутніх умовин миру. Ніхто не сумнівається, що після затвердження льокарнських договорів, велика Антанта пересте існувати. Чи тим державам, що сотворили малу Антанту, вдасться нині продовжити її до життя, в цьому треба сумніватись. Найпевніше може вона жити до найближчої своєї конференції, на якій виринуть суперечності інтересів поодиноких її членів.

Проти білого терору.

Постанова міжнародної конференції комуністичних послів.

В дні 10—12 листопада у Відбухся в Брюсселі (Бельгія) міжнародна конференція комуністичних послів з багатьох європейських держав (Англії, Франції, Німеччини, Бельгії і т. д.).

Хитання влади і фінансів.

Знову новий французький уряд.

Уряд Пенлеве знов упав. Позбувшись міністра фінансів Кайо, зневаженого лівицею і галас піти на уступки лівиці у своїх фінансових реформах, які мусіли бути негайні та радикальні. Означе Пенлеве не мав ні тої рішучості, ні тої диктаторської віри у власну програму, що Кайо, і хотів погодити два кола політики, щоб бодай долетіти ними до Лондону, для підписання льокарнських договорів.

Коли Пенлеве почав вагатись у проєкті радикального відбору частини майна для сплати довгів — лівиця покинула його. З другого боку його путали коломісми з правими партіями, коли треба було одержати піддержку на нові коєдиги для марокканської війни. Ще й прийшла сирійська невдачі. Загал хвилювався. Ждав на санацію франка. Преса, головно права, не піддержувала довіря до своєї валюти. Невпання зміни на становищах полководців у Марокку, Сирії та міністерських коїслах, не є сприятливою для хиткого гроша. Як праві та ліві партії не обертали плану санації — важко було залатати ділу державних довгів. Пятипроцентова віддача маєтку не могла бути переведена негайно. Пенлеве галас спершу полатати ці клопоти новою інфляцією, яка назналась коєдиги іменем. Державний банк мав урядові дати задажок у сумі п'ятрети мільярда на пекучі потреби буджету, а на та. амортизаційну касу, на закуп бонів 8 мільярдів.

Проти цього проєкту звернулись соціалісти, які виступають тепер як найбільші вороги побільшення банків, щоб це не відбілось на підвищенні цін харчів. Пенлеве одержав дозвіл тільки на задох п'ятрети мільярда. Треба було відложити викуп банківної державної скарбниці і розложити їх на 25 літ. Група буржоа міністра фінансів Люшера, в опозиції до нової мораторії, спричинила упадок кабінету.

Одночасно становище лівиці клопите. Програми радикальної санації не в силі добути гроша негайно. За два тижні можуть зголоситись до державних банків власники державних бонів, щоб їм виплатити за них гроші. Навіть мораторія не помагає, коли нема джерела доходу. А яке вражіння зробить у краю заява уряду, що держава не в силі покищо, в об'язаний речинець, сплатити бонів? Це буде перше гасло паніки.

Новий кабінет Бріана, якого склад це невідомий, мусить або робити нову спробу адержати дотеперішній склад партій, які спершу піддержували Пенлеве, або створити міністерство „золотої середини“, в якій осередком буде група Люшера. В цьому другому випадкові Бріан буде приневолені повернутися до проєкту Кайо. Доля цього кабінету залежить від становища соціалістів. Між соціалістичними партіями нема єдності: одні хотять піддержати уряд, інші принципіально не годяться на компромісове порозуміння. Зали вони внаслідок цього будуть участі в кабінеті і в якій мірі готові піддержати Бріана, мусить самі перевести реалізо своїх

Емігрантські алічні сильно підірвали його адорраля. В останніх днях його спараліжувало, а в неділю вечером помер, полишаючи в нужді хору дружину й двоє дрібних дітей.

Вічна Йому Пам'ять!

Red. czas „Dilo“ Pr. 870/25. W imieniu Rzeczypospolitej Polskiej Sąd okręgowy karny jak Trybunał prawowy we Lwowie, orzekł na wniosek Prokuratury Państwowej, że treść czasopisma „Dilo“ Nr. 261 (10.643) z dnia 20. listopada 1925 r. pod tytułem: „Rozbiórki pod dyktando w Polzecz“ zawiera wiadomości wysiępkę z 308 listów k. uznał dokonany w dniu 19. listopada 1925 roku konfiskatę za uzasadnioną i zarządził zniszczenie całego nakładu i wydał w miew 5 493 n. k. zakaz dalszego rozpo-

wzeczniawania tego piama drukowanego. Zarazem wydaje się nakaz odnowienia konfiskatury tego czasopisma, by ostatecznie uniemożliwić bezprawne w najbliższym numerze i to na pierwszej stronie. Niewykonalność tego nakazu podlega za sobą następstwa przewidziane w § 21 ust. 2, druk. z 17. XII. 1862 Dz. p. p. Nr. 6 z 1863 t. j. zażalenie za przekroczenie na grzywnę do 400 zł. o. Lwów dnia 21. listopada 1925 r. Havel

поглядів. Там „картель“ уже рахується. Французський уряд потребує напруження всіх своїх сил, щоб дати собі раду з фінансами, а одночасно, як це часто буває в таких моментах, погляди про спасення краю є різні в різних партіях.

Як на польокарискі настрої — атмосфера не дуже рожева.

Тюремщина.

Голодівка в Луцьку.

Голодівка сьогодні є єдиним засобом боротьби безборонного й безправного людину за примитивні права людини. Навіть в сомі так багато говориться про голодівку в численних тюрмах Польщі, приводяться стільки фактів гонимих, нищених і брутальних, що здавалося, що вони промовляють до переконання носіїв і стожерів справедливості, та що на будуче політичні в'язні не будуть примушені ханатися такого драстичного засобу оборони.

Та ще є прогномічні важкі слова соціальної тюремницької редакції, як в Луцьку розійшлися глухі вісти про нову голодівку політичних в'язнів. В понеділок, 16. листопада вибухла в Луцьку голодівка 150 політичних в'язнів. Голодівкою причиною голодівки є нечужий в культурному світі факт, що всі політичні в'язні, арештовані під замітом „протидержавної діяльності“, перебувають в нестерпній тюрмі від 8 місяців до вісятора року, не доручуючи їм акту обшукання. Далі „голодівка“ домагається допущення деталізації поєси, дозволеної міністерством справедливості, яку стримують в'язничі власті.

Луцький прокуратор не дозволяє допустити до голодівки нікого з різн, ані з адвочатів, ані навіть з легалізованого жидового Комітету опіки над в'язнями. — На протів останніх трьох місяців це вже третя голодівка політичних в'язнів у луцькій тюрмі. Слід зазначити, що в часі одної з голодівок — у вересні н. р. забито українського селянина Константина Чаленського.

З приводу голодівки в Луцьку вислали 10. н. ж. послани А. Пащук і Х. Приступа жидові до міністра справедливості, домагаючись заспокоєння вимог в'язнів. Та чи це що допоможе?

Пам'ятаймо: Рідна Школа — це нащадок фортеця, це певний захист у добі лихоліття!

З радянського побуту на Україні.

1) Боротьба з самогонкою.

Згідно з даними Народного Комітету Внутрішніх Справ у другому кварталі н. р. покарано за вироб самогонки 1260 осіб. У першому кварталі число їх було далеко більше, бо доходило до 2770 осіб. Це відноситься тільки до Харківської округи. На цілій Україні за перший квартал було 25 тисяч кар, а за другий 22 тисячі. Не вагаючись не введення державної продажі горілки (має 40 степенів алкоголю) самогонництво провітче далі. П. Лісовий публікує у „Вістях“ таку калькуляцію про вироб самогону в Полтавщині: 75 відсотків усіх господарств гонять горівку щотижня рази в рік. Разом це дає цифру 20 тисяч господарств. На кожний запас горівки йде 5 пудів житнього борошна, отже річно на кожне господарство 20 пудів. 20 тисяч господарств зуживає отже на самогонку на малій Полтавщині 400 тисяч пудів, що представляє австрієць півмільона карбованців. На цілій Україні зуживається 250 мільонів пудів муки на самогон, а в грошах це дає цифру 130 мільонів карбованців. Не диво тому, що далава рішила „клин клином вибивати“. Боротьбу зі самогонкою почала від продажі горівки державного виробу т. зв. монополії. З полівис поодиноких робіт і сількорів виходить, що тепер пють і державну „сорокградусну“ горівку і самогон. І пють здорово. Правда, що самогон починають менше гонити. Та як би там не було, пияцтво становить одну з найтемніших сторінок сучасного побуту на радянській Україні.

2) Прибуток населення на Україні.

За другий квартал н. р. зареєстровано на цілій Україні 311 тисяч народин. За той же час зареєстровано 311 тисяч випадків смертності, 94 тисяч вичань і 13 тисяч розводів. („Вісти“).

3) Дому розпусти.

За минулий рік міліція розкрила на Україні 400 тасмних домів розпусти. Найбільше число тих алкайдованих домів було в Одесі, Києві та Харкові. („Вісти“).

4) Століття з ниття на ослі.

У „Вістях“ пише С. Божко про уковійське село так: „Наше село покладається і багате. Насе почом разом з принабиранням селянських капіталів, розквіт, дифференцію сільської суспільності. Одним із проявів розквіту є конокрадство. Про нього сповіщають, наприклад із Полтавщини: буває так, що кожної ночі крадеться 7—12 штук коней. Викрадають їх як з дому так і з ярмарків та базарів, відчіпаючи їх від вола. Конокрадами є цигане, або свій елемент, що вештається по селах під загальним прізвиськом „наїзжий“. Про те саме сповіщають і з інших округ. Не малий інтерес уявляє з себе так зване „духовне життя“ селянства. Тут перемишались впливи всіх його верств, починаючи від елеїно куркулівських, а кінчаючи тими, що одною ногою вже стоять у місті на заробітках, або опинилися в лавах безробітних. А цей побутовий конгломерат прорізує червоний промінь нового радянського побуту (?). Далі автор змальовує, як то селянство рветься до радіоконцертів у тих селлах, де є відборчі радіоапарати. А їх, тих сіл мало.

З Полтавщини написав якийсь сількор допис про побут в його селі капелі українських кобзарів. Він кінчить його так: „треба би нам подбати про утворення кобзарських гуртів, що звичайно не обходно для розвитку своєї національної музики, яка маже завмерла“. Оже для селянина виходить все таки цікавійшою справа „своєї національної музики“, як радіоконцерти московських хорів. П. Банко протиставить ці два факти (радіо і кобзу) і пише так: „Радіо і кобза! Хіба це не наслідок сільського конгломерату, хіба це не синтез старого хатянсько-просвітянського сільського куль-

турництва з червоним радянським селом, що прислухується до башти Комінтенту? !“

Иший сількор, наважуючи до трагичній давних „Просвіті“, які більшовики скасували пише так: „Просвіти“ записали світлу сторінку в життю села. „Просвіти“ рад-влада перетворила в сільбуду (сільські будинки) тому, бо давнійша вони були гурткими політичними інтелігентія (у сільбуддах політики нема? — Ред.). „Просвіти“ стасовано рідзаватою ще й тому, що вони мади націоналістичній трагичній (сільбудди пересякли комунізмом). І тому „Просвіти“ перетворено в сільбуду з ідейною кермою осередків, але разом з вополю викинуто з них і дитину. Сільбуду є, але членів нема! На папері їх багато а в життю вони не існують. Громадська ініціатива в справі політосвіти мертва. Це факт який і безперечний для всякого, хто дихав селянським життєм і розуміє його. Лише мобілізація громадської енергії... широкий демократизм у справі організації сільбудівської роботи і використання досвіду „Просвіти“ внесуть оживлення в культурне життя“.

Оже селянство волисть, як видно давні „Просвіти“ ніж теперішні сільбуду, хоч вони мають змогу прислухуватися до невидної башти московського комінтерну. Кобза, українська пісня, націоналізм, свої справи, „Просвіти“ а не радіо і сільбуду знаходять зацікавлення серед українських селян. І це є замітне. А стверджують це самі „сількори“.

На сторожі темноти.

Село Посверж рогатинського повіту, окружене мочарами не має народної школи, а діти їх ходять нусуть до школи або до Букачівця або до Чорнобова; обі ці місцевості віддалені від Посвержа понад 3 кілі. По причині лихоті і трудної комунікації молодь шкільна мало користає з науки шкільної. Щоби цьому лихові зарадити, громадяне постановили заснувати при-

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ.

Стефан Жеромський.

Видається, що коли вмирає письменник, щодо якого величини нема розбіжних думок між критикою і голосом читаючої публіки, тоді критика виконала вже своє найважче завдання і може хіба ваяти участь на однім з визначених її офіційних місць, у національній похороні великого поета. Хоча би навіть комісія нагороди Нобля була піддержала погляд про Жеромського як найбільшого сучасного польського письменника — завдання критики, згідне з нею у висновку, шойно почалося би. Треба би розяснити причини явища: яким робом письменник такого негармонійного, неодноціального і „несаїтоглядного“ таланту панував одночасно над холодною аналізою критиків і над примхуватими настроями малокритичного широкого загалу.

Найпростішою відповіддю було би сказати, що польська сучасна література не мала більшого. Є в ній письменники більше зріновані і ширші інтелектом, однак менше творчі. Чи це не подобає на парадокс? „Творчість“ є одним з тих великих слів, які родять ще більші непорозуміння. Чи не творять невинно Пшибишевський і Каспрович, Реймонт або Серошевський? Творять більше чи менше — не в тому справа. Без огляду на рід таланту кожного з них, книжки їх полишають враження, що вони переїшли вже найвищі шаблі свого розвитку і не в силі прокинути в нас того півбожеського тремтіння, яке родиться під впливом нежданно-нового вислову їх инди-

відуальности. Коли нова книжка письменника не відкриває нам невідомої ще закутини його вражливості та форми думки — наша думка та вражливість перестають і його відкривати.

Жеромський належав до письменників, які зберігають у собі зерна нежданної обнови; літа зрілости не випередили його поривів молодости. Пориви, що пронизували його талант, переходили дужим подумом над головами розмовляних молодечих і залуманих старших голів. Цей його вплив родив і родитиме чимало непорозуміння. Були, є і будуть критики, які добачують у такому впливі всі дані на провідника народу. Великий письменник, на їх думку, передбачує майбутні шляхи національного розвитку і тому замість пера, повинен держати собі на славу, а народів на щастя, гетьманську булаву.

Який письменник, що охоплює далеким зором історичні перспективи, не силкується дати відповіді на потуги свого народу у хвилини важких змагань? Жеромський зважувався на неодну таку спробу. Та в його крицевім слові шукали заповідей. І він сам відступав з острахом від наваженого діла, що належало до вавсім інших людей і иншої царини. Ті причини, які він виложив десять літ тому у нагомолім у пресі, були-то реакційнім відбиттям „Література і польське життя“, причини служби літератури для добра національної справи на всіх ділянках суспільного життя, склались на вічно даїйну його власну душу, яка напереміну кривавилась у бунті революціонера і захоплювалася бажанням всезадної руки розумного провідника...

Жеромський не пішов ні в одному з цих двох напрямків. Він не був

вічно невдоволенням бунтарем, з яснозаснованою ідеєю чи без ідеї, ні кандидатом на керівника народу, віруючого або знаючого: який є суспільний ідеал — корисний для загалу і які шляхи здійснення цього ідеалу. Одною з найбільших тайн письменської творчости є хист відчувати межі та засоби свого таланту. Жеромський мав цей хист у голозній лінії свого розвитку; це є той дар, який деякі критики називають духовною щирістю. Він міг помилятися у дрібницях, у самих межах свого твору: у виконанні його поодиноких частин, але не помилявся в його духовній основі.

Чим є духова основа великого письменника? — цього не вичерпають ніякі абстрактні формули. Як мало схоплюємо з таланту Жеромського, кажучи, що одною з його найглибших рис була вражливість на людські терпіння, спочування з приниженими, проявами несвідомих поривів, зрозуміння для дивних взаємин посвяченні між фізичною і духовною природою нашого „я“. Чи під таку характеристику не підходять десятки інших талантів? А проте поза цими самими поняттями, спільними у схоплюванні життя ріжним письменникам і звичайним сірим людям, простягається шарина переживань наскрізь своєрідних, — гачетівська нитка чуття, якої ніхто не в силі схопити ніякою ідеєю, коли не читав книжок Жеромського і не навчився відчувати разом з ними.

Не вважаючи на всі мужеські тони, які у деяких творах Жеромського зростали до сили боевої сурми, він був завсіді ліриком. Це не є ні похвала, ні критичне сарказм сенсе, а причина і розяснення його диссонансів та бунтів, захоплень публіки та критики і їх невдово-

лення, відсутності в нього сконстатизованого саїтогляду у філософічному розумінні і всього того, що хто хоче назвати композицією його творів. Виспівський виступав у своїй готовій ролі сповідника національної совісті; Пшибишевський мав вироблений, герметичний сповідний світогляд, збудований на метафізиці; Каспрович чи Стаф як „чисті“ поети могли не сходити з вершин „музики сфер“ на назини суспільної боротьби; Реймонт чи Серошевський мали супокій мандраїників, яких око звикає до кінематографу радій і панує над малюнком з авдоволенням мілара, який передає людські рани пребривстою фарбою. Хоча кожного з них пік внутрішній вогонь присуджений великим поетам, ні один з них не вмів огрізати ним суспільних проблем з такою щоденною живучістю, як Жеромський.

Як виглядає та творчість з перспективи будучини — цього ніхто забнути не в силі. Твори, що живуть — це ті, які відраджуються завдяки духовним потребам шораз нових поколінь. Жеромський, призадумавшись над питанням безоглядної вартости польської літератури у відношенні до всезаївної літератури, стверджував з боком, що вона є далекою та чужою цьому широкому світові і зазирив якимсь літературам їх атмосфери творчої свободи. Наша сучасна література може заздрити польській, що не має письменника з такою творчою свободою як Жеромський, який умів би болісні змагання народної сучасности перегворювати в живі картини твору, хвилюючого, мов докопи совісті і порива ваяння...

